

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ 16-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում 2019 թ. նոյեմբերի 20-22-ը տեղի ունեցավ երիտասարդ գիտնականների 16-րդ միջազգային գիտաժողովը՝ «*Հնագիտություն, ազգաբանություն, բանագիտություն: Միջգիտակարգային մոտեցումներ*» խորագրով: Գիտաժողովի հիմնական նպատակն էր Հայաստանի ու այլ երկրների երիտասարդ հետազոտողներին համախմբելը՝ ներկայացնելու իրենց հետազոտության նյութը և արդյունքները, փոխանակելու մասնագիտական փորձառությունն ու գիտելիքները տվյալ դաշտի այլ հետազոտողների հետ: Գիտաժողովը կրում էր միջմասնագիտական բնույթ՝ ընդգրկելով հնագիտություն՝ իր հարակից ենթաճյուղերով, նաև պատմություն, աղբյուրագիտություն, երկրաբանություն, ազգագրություն, մշակութային և սոցիալական մարդաբանություն, բանագիտություն գիտաճյուղերը:

Եռօրյա գիտաժողովի 10 նիստերի ընթացքում լսվեց 37 զեկուցում, որոնք ներկայացրին երիտասարդ հետազոտողներ Հայաստանի (մեծ մասամբ ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ) և արտասահմանի (Վրաստան, Ռուսաստան, Իրան) տարբեր գիտական հաստատություններից:

Առաջին օրը բացման խոսքով հանդես եկավ և ներկաներին ողջունեց ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Պավել Ավետիսյանը: Գիտաժողովի մասնակիցներին ողջույնի խոսք ուղղեց նաև ինստիտուտի երիտասարդ գիտնականների խորհրդի նախագահ Աստղիկ Բաբաջանյանը:

Նստաշրջանի ընթացքում լսվեցին զեկուցումներ՝ Հայաստանի և տարածաշրջանի հնագիտությանը և հարակից ոլորտներին առնչվող ուսումնասիրությունների ընդգրկմամբ՝ նյութը ներկայացնելով ժամանակագրական սկզբունքով՝ սկսած վաղ բրոնզի դարից մինչև ուշ միջնադար: Առաջին երեք նիստերը նվիրված էին բրոնզ-երկաթիդարյան հասարակությանը վերաբերող տարաբնույթ հարցերի քննարկմանը՝ նախկինում պեղված նյութերի նորովի մեկնաբանմամբ: Զեկուցումների մի մասն էլ վերաբերում էր նորահայտ հուշարձանների ներկայացմանը: Հնչեցին ելույթներ հետևյալ թեմաներով՝ «*Օդապարուկների» առաջացման օջախի և տարածման խնդիրը*» (Մարիամ Շախմուրադյան, ՀԱԻ), «*Կառնուրի կուր-արաքսյան բնակատեղիի և դամբարանադաշտը՝ ըստ 2016-2017 թթ. պեղումների արդյունքների*» (Լևոն Աղիկյան, ՀԱԻ), «*Մեծ Սեպասարի վաղբրոնզիդարյան բնակատեղիի օբսիդիանի աղբյուրները՝ pXRF վերլուծությամբ*» (Ալեքսան Զուհարյան, ՀԱԻ), «*Հառիճի հնագիտական հուշարձանի ուսումնասիրության պատմությունը*» (Մարիամ Սարիբեկյան, ՀԱԻ), «*Անտրառների կառավարման ռազմավարությունը տեղամարտի և կոլիսիոյան մշակույթներում*» (Քեթևան Դավիթաշվիլի, Թբիլիսիի պետական համալսարան), «*Կիկլոսյան ամրոցների ֆենոմենը՝ Արագածի հարավային և*

հարավարևելյան լանջերի ամրոցների օրինակով» (Հենրիկ Դանիելյան, անկախ հետազոտող), «Արարարյան դաշտի հյուսիսը եզերող աշտարակապիպ կառույցները» (Լևոն Մկրտչյան, Մեծամոր պատմահնագիտական արգելոց-թանգարան), «Ռեզիդենցիայի դամբարաններն՝ ըստ Լորուրի հողեր դամբարանադաշտի տվյալների (մ.թ.ա. 2-րդ հազ. վերջ-1-ին հազ. 1-ին քառ.)» (Անի Սարատիկյան, ՀԱԻ), «Անվավոր փոխադրամիջոցին պատկանող մի առարկայի՝ երիթակի շուրջ: Հնագիտական և ծիսական համալիրների վերականգնման փորձ» (Բենիկ Վարդանյան, ՀԱԻ), «Բրոնզե գոբլետներ պարունակող դամբանների սոցիալ-ժողովրդագրական ուսումնասիրության հիմնախնդիրները» (Սոնա Մանուկյան, ՀԱԻ), «Նոր Կարմիրավան գյուղի 2016-2018 թթ. պեղումների հիմնական արդյունքները» (Նժդեհ Երանյան, ՀԱԻ), «Կապանի Շահումյան բանավանի դամբարանադաշտի մեկուկես հավաքածուն և դրա վերականգնման առանձնահատկությունները» (Ներսես Մամիկոնյան և այլք, Պատմամշակութային արգելոց-թանգարանների և պատմական միջավայրի պահպանության ծառայություն ՊՈԱԿ):

Հնագիտության բաժնի վերջին երկու նիստերը վերաբերում էին անտիկ, միջնադարյան և նոր ժամանակաշրջանների նյութական մշակույթին. «Արցախի Տիգրանակերպի անտիկ դրոշմազարդ խեցեղենը» (Արմինե Գաբրիելյան, ՀԱԻ), «Հայաստանի միջնադարյան քարե տապանները» (Դիանա Միրիջանյան, ՀԱԻ), «Վարդանանց սրբավայրեր. սամանումը և ուսումնասիրության խնդիրները» (Տիգրան Ալեքսանյան, ՀԱԻ), «Պատմական Սոթքի Արեգունի գավառակի միջնադարյան հուշարձանները» (Ավետիս Գրիգորյան, ՀԱԻ), «Պատմական պանթեոններում թաղումների անհատականացման մեթոդները» (Ելենա Վասիլևա, Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի հնագիտության ինստիտուտ), «Տաթևի Մեծ անապատի վիմագրերը» (Արսեն Հարությունյան, ՀԱԻ) և «Արարարյան դաշտի հողաշեն ժառանգությունը» (Համազասպ Աբրահամյան, ԵՊՀ): Այնուհետև գիտաժողովի աշխատանքները շարունակվեցին ազգաբանության ուղղությամբ՝ բաժանվելով թեմատիկ խմբերի: Առաջին խմբում միավորվեցին հետևյալ զեկուցումները. «Ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրոնական ինքնությունը և պրակտիկան: Ինչ է նշանակում միաժամանակ լինել եզդի և ուղղափառ քրիստոնյա» (Բորիս Կոմախիձե, Թբիլիսիի պետական համալսարան), «Ավանդական եզդիական համայնքներում կրոնափոխված եզդիները» (Սեյդեդինասիմ Ֆաթեմի, Հայ-ռուսական համալսարան), «Կրոնական վարքագծի որոշ առանձնահատկությունները Թեհրանի և Լոս Անջելեսի հայկական համայնքներում» (Լուսինե Տանաջյան, ՀԱԻ):

Սիյուրքին առնչվող հարցերը քննարկվեցին «Հայրենիքի վերստեղծումը սիյուրքում. Լոս Անջելեսի հայ համայնքի օրինակով» (Սոնա Ներսիսյան, ՀԱԻ) և «Աշխարհամբային միգրացիայի մեկնած հայ կանանց դերային առանձնահատկություններն ընդհանրում» (Սոնա Մելիքջանյան, ՀԱԻ) զեկուցումներում:

Հաջորդ թեմատիկ խմբում ներկայացվեցին «Կրթության դերը սիրիահայերի սոցիալ-մշակութային ադապտացիայի գործընթացում» (Գայանե Հա-

կորյան, ՀԱԻ), «Կրթությունը՝ Երևանի երիտասարդության արժեքային կողմնորոշիչների համակարգում» (Սյուզաննա Բարսեղյան, ՀԱԻ), «Երևան քաղաքի ուսանողության լեզվական վարքագիծը և միջմշակութային հաղորդակցումը» (Լուսինե Անգելուշ, ՀԱԻ): Շարունակելով քաղաքային մշակույթի թեման հանրային տարածքների ընկալման և օգտագործման առումով՝ հնչեցին «Երևան քաղաքի նոր հանրային տարածքները՝ 2018 թ. քաղաքական փոփոխություններից հետո» (Լևոն Մարգարյան, ՀԱԻ) «Բարեարներն ու բարեգործությունը հեղինակների հային Հայաստանի հուշարձանային քաղաքականության համարեքստում» (Գարիկ Աթանեսյան, ՀԱԻ), «Արտմային թանգարանից եկեղեցի: Խորհրդային ուրուպիան և հեղինակների հային փոխակերպումները Մեծամոր քաղաքում» (Համլետ Մելքումյան, ՀԱԻ) զեկուցումները:

Առանձին թեմաներ առնչվում էին ազգաբանության/պատմությանը, ինչպես օրինակ՝ «Գրաֆիկի երևույթը միջնադարյան վիմագրերում» (Ամալյա Դիլանյան, Հայկ Հակոբյան, ՀԱԻ), «Տնտեսական զբաղմունքները ու միջնադարյան Հայաստանում՝ ըստ 17-րդ դարի պատմագիրների. ազգագրական դիտանկյուն» (Քրիստինե Պապիկյան, ՀԱԻ), «Մեղրով հաղորդության արխիվի դրսևորումները հայոց եկեղեցական և ժողովրդական ծիսակարգերում» (Հասմիկ Աբրահամյան, ՀԱԻ), «Մահը համացանցում. Սգի ու վշտի նոր պրակտիկաները ֆեյսբուքում» (Սմբատ Հակոբյան, ՀԱԻ):

Վերջին նիստում ներկայացվեցին բանագիտական զեկուցումներ՝ «Հացի հետ կապված ծիսախորհրդանշային դրսևորումները հայ բանավոր ավանդության մեջ» (Ալինա Կիրակոսյան, ՀԱԻ), «Կենդանիները հեքիաթներում ու հավատարիքներում» (Լիլիթ Մկրտումյան, ՀԱԻ) և «Ծիսականացումը «Սասնա ծռեր» վեպի կատարման մեջ» (Աննա Պողոսյան, ՀԱԻ):

Յուրաքանչյուր նիստի ավարտին ակտիվ քննարկումներով, խորհուրդներով ու դիտողություններով հանդես եկան հնագիտության և ազգագրության տարբեր ոլորտների փորձառու մասնագետները:

Գիտաժողովի փակմանը ելույթ ունեցան ինստիտուտի տնօրեն Պ. Ավետիսյանը, փոխտնօրեն Ա. Բոբոխյանը, ԳԱԱ թղթակից անդամ Լ. Աբրահամյանը: Տարբեր խնդիրների լուսաբանումը ժամանակի ու տարածության մեջ հղեց այն առաջարկը, որ առաջիկայում կազմակերպվեն թեմատիկ գիտաժողովներ՝ բարձրացրած հարցերն ավելի նեղ մասնագիտական ու ավելի հանգամանորեն վերլուծելու/քննարկելու համար: Ինստիտուտի տնօրենը ևս մեկ անգամ ողջունելով գիտաժողովի մասնակիցներին՝ նշեց, որ այսօր երիտասարդ հետազոտողների ներկայացրած թեմաները և դրանց նորովի մոտեցումները բարձր է գնահատում, քանզի դրանք շատ դեպքերում ուսանելի են նույնիսկ ավագ սերնդի համար:

ԱՍՏԴԻԿ ԲԱԲԱԶԱՆՅԱՆ

Պատմական գիտությունների թեկնածու